

Remissvar på betänkandet "Som ett brev på posten, Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle" (SOU 2016:27).

Till Näringsdepartementet.

Taltidningsproducenternas förening, TTF, företräder medlemmar i föreningen. De är yrkesverksamma i taltidningsproduktion och TTF verkar för utgivning av taltidningar av god kvalitet, och medlemmarnas intressen i sammanhanget. TTF har inte tillfrågats om att vara remissinstans, men eftersom en stor del av tidningarna befordras med posten vill vi härmed lämna några synpunkter på delar av betänkandet.

Inte minst därför att utredaren skriver: "Utifrån intervjuerna är det svårt att dra några generella slutsatser om behovet av övernattbefordran hos grupper som exempelvis personer med funktionsnedsättning, äldre, utlandsfödda och personer på lands- och glesbygd." (s .107).

Vi menar att det går att dra sådana slutsatser om behovet hos både äldre och personer med funktionsnedsättning.

Taltidningar kan göras på många sätt, men kan kort sägas vara i ljudform och läses av personer med funktionsnedsättning. Primärt synskadade, men även dövblinda och personer med någon annan form av informationshandikapp, till exempel dyslexi.

Innehållet kan i många fall jämföras med radio: intervjuer, reportage, telegram och nyhetsinslag som är relevanta och intressanta för målgruppen. Framförallt läns- och kommuntaltidningarna har egna nyheter och så kallad tilläggsinformation – information som är viktig för läsarna och som inte går att hitta någon annanstans. Vissa taltidningar har en skriftlig förlaga som läses in. Se bilagan för en uppfattning av hur utbudet såg ut 2012, det är tämligen lika nu.

Taltidningsproducenternas förening ställer sig kritisk till förslaget om att avskaffa övernattbefordran och istället kräva att 95 % av posten ska vara framme två arbetsdagar senare. Det skulle få negativa följder för taltidningsproducenterna och framförallt för taltidningsläsarna. I stället vore det bättre att skärpa kraven på snabb och säker leverans till prenumeranterna. Ju längre tid leveransen tar, desto mer inaktuellt hinner innehållet, inte minst nyheterna bli. Detsamma gäller sådant som evenemangstips och annonser. Och omvänt: ju snabbare leveransen sker, desto mer aktuell och därmed värdefull blir tidningen.

Många taltidningar produceras idag på torsdagar. Det ger tid att få med veckans nyheter och med postleverans på fredagar är tidningen både välfylld och aktuell, med läsning och evenemangstips inför helgen. Skulle deadline tidigareläggas på grund av långsammare utdelning blir innehållet sämre. Skulle tidningen komma fram först på måndagen eller rent av tisdagen hinner innehållet åldras och bli inaktuellt. Alla taltidningsredaktioner har fått ta emot samtal från prenumeranter som blivit utan tidning på fredagen, därför att postenutdelningen är sen. "Helgen är förstörd" är en vanlig kommentar.

En stor majoritet av taltidningsläsarna får idag tidningen på cd-skiva med posten – därför att de önskar det. En duns på hallmattan, öppna kuvertet, stoppa i skivan i spelaren och tryck på play – det är enkelt och begripligt.

Utredaren skriver "...krånglig teknik och bristande kunskap är faktorer som påverkar framför allt äldres användning av internet. För personer med funktionsnedsättning finns det framför allt problem för en grupp personer med syn- och motorikproblem att hantera en dator och därmed också internet." (s. 166)

Det är också taltidningarnas erfarenhet och ett förhållande som inte visat några tecken på att ändras på något avgörande sätt, trots stigande datorisering. En övertro på en helt digital framtid bör därför undvikas.

De flesta taltidningar finns sedan många år i någon form på nätet, tillgängliga för lyssning och nerladdning via hemsidor och appar. Alla är utformade för att vara maximalt tillgängliga. Taltidningarna har i årtal puffat för att prenumeranterna ska läsa tidningen där istället för på cd, det är billigare, snabbare och miljövänligare. Men en majoritet föredrar enkelheten med cd-skivan. För den som inte ser och ofta är äldre kan tålmodet med datorer vara kort – med deras krav på uppdateringar och annat. Det är inte ovanligt att datorvana personer som tidigare läst via hemsida ber att få tidningen på cd, när åldern tar ut sin rätt. Eller synen blivit sämre. Då behövs energin till att klara vardagen.

Skulle man ändå besluta avskaffa övernattbefordran som regel måste det införas ett undantag för taltidningarna. Eftersom de flesta befordras tydligt märkta "Blindskrift", där Post- och Telestyrelsen står för portokostnaderna, borde det inte vara omöjligt att separera dem från annan post med lägre krav på snabb befordran.

Just nu pågår ett försöksprojekt med digital distribution av läns- och kommuntidningar via MTM, Myndigheten för tillgängliga medier. De har ett system där upplästa dagstidningar och talböcker skickas till läsarna via internetanslutna daispelare. Det system kan med fördel användas också för taltidningar. Målgruppen är ju densamma och tekniken synes vara tillräckligt enkel att använda.

Men idag är det bara ett fåtal personer som kan erbjudas få tidningen den vägen, nämligen prenumeranter av upplästa dagstidningar, som samtidigt är prenumeranter på läns- och kommuntidningar. Där lär överlappet idag vara mellan 10-20%. (MTM:s uppskattning) Läsarna av taltidningar är fler och delvis andra än dagstidningsläsarna.

För att det systemet ska bli ett verkligt alternativ behövs finansiering av daispelare och support till alla läsare/användare som behöver det. Samt att systemet öppnas upp för fler kategorier av taltidningar än idag. Här kan det vara värt att påminna om att taltidningar oftast produceras med knappa resurser. Ett statligt ansvar för denna infrastruktur synes vara den enda framkomliga vägen.

Men så som situationen ser ut idag och under överskådlig framtid är alltså distribution till läsarna via posten helt avgörande. Om övernattsbefordran skulle avskaffas måste det till ett alternativ för taltidningarna. Liksom för övrigt för andra medier, som faller utanför taltidningsbegreppet - till exempel tidningar i punktskrift.

Taltidningsproducenternas förening, TTF
Mats Sundling, ordförande